

मिरचीवरील किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन

डॉ. भैर्यासाहेब गायकवाड
विषय विशेषज्ञ (किटकशास्त्रज्ञ)
कृषि विज्ञान केंद्र, खामगाव, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी

डॉ. हनुमान गरूड
विषय विशेषज्ञ

डॉ. अजय किनखेडकर
कार्यक्रम समन्वयक

मिरची पिकाची लागवड रोपवाटिकेत रोपे तयार करून करतात. रोपवाटिकेची योग्य काळजी न घेतल्यास विविध किडीपासून रोपवाटीकेचे अतोनात नुकसान होते. मिरची पिकावर फुलकिडे, मावा, पांढरी माशी, फळ पोखरणारी अळी आणि कोळी ह्या किडी आढळून येतात.

फुलकिडे: प्रौढ रंगाने फिकट पिवळा किंवा जवळपास पांढरट रंगाचा दिसून येतो तर आकार लांबट असतो. पिल्ले फिकट पिवळ्या रंगाची असतात. पिल्ले व प्रौढ पाने खरवडून त्यांतून येणारा रस शोषण करतात.

मावा: पिल्ले व प्रौढ पानाच्या मागील बाजूस राहून पानातून रस शोषण करतात. त्यामुळे पाने आकसतात. प्रादुर्भाव तीव्र असल्यास झाड मलूल व चिकट दिसते व त्याची वाढ खुंटते. शिवाय ही कीड झाडावर चिकट द्रव पदार्थ सोडते ज्यावर काळी बुरशी वाढून वनस्पतीची अन्न तयार करण्याची प्रक्रिया मंदावते.

पांढरी माशी: पिल्ले व प्रौढ ही पानाच्या खालच्या भागातून तसेच नवती मधून देखील रस शोषण करते. त्यामुळे पानाचा व एकूणच नविन नवतीमध्ये आकारात बदल दिसून येते याशिवाय ही कीड पानांवर चिकट पदार्थ देखील सोडते, ज्यावर काळी बुरशी वाढून वनस्पतीची अन्न तयार करण्याची प्रक्रिया मंदावते. तसेच मिरचीवरील चुरडामुरडा या रोगाचा प्रसारदेखील करते.

फळ पोखरणारी अळी: पूर्ण वाढलेली तपकिरी, हिस्वट असते. सुरवातीच्या अवस्थेमध्ये अळी ही पाने व फुले व रोपाच्या शेंड्यावर किंवा खोडावर आपली उपजिविका करते. नंतर ती फळामध्ये गोल छिद्र करून त्यात आपले डोके खुपसून आतील भाग खाते.

कोळी: प्रौढ अति लहान, अंडाकृती, पिवळे असून पायाच्या चार जोड्या असतात. बाल्यावस्था पारदर्शक ते पांढऱ्या रंगाची असून आकाराने अत्यंत लहान असते. पिल्ले व प्रौढ रस शोषण करतात. ज्यामुळे या भागातील पाने ही सुरवातीला आकसतात व त्यांचा आकार हा बोटीप्रमाणे होतो. तसेच नविन कळ्या, फुले यांची गळ होते. पानाच्या खालच्या बाजूस पुंजक्यामध्ये राहून तिचे जाळे विणते व त्यात राहून उपजिविका करते. ज्यामुळे पानांवर पांढरे चट्टे दिसून येतात. नंतर अशी पाने पूर्णपणे वाळून गळून पडतात. प्रादुर्भावग्रस्त पाने खालच्या बाजुला वळलेले दिसून येतात.

एकात्मिक व्यवस्थापन:

- शेतात मागील पिकाचे अवशेष काढून टाकावी.

- किड प्रतिकारक किंवा सहनशील वाण जसे पुसा ज्वाला किंवा फुले ज्योती यांचा वापर करावा. निरोगी रोपाची लागवड करावी.
- पीक लागवडीपूर्वी १० ते १५ दिवस अगोदर मिरची पिकाच्या चहूबाजूला २-३ ओळी मका किंवा ज्वारी किंवा बाजरी पेरण्यात.
- पिवळ्या चिकट सापळ्याचा वापर करावा.
- मिरची पिकासोबत ५:१ किंवा ४:१ या प्रमाणात चवळी, मका, कोथींबीर किंवा उडीद यांचे आंतरपिक घ्यावे.
- अति प्रादुर्भावग्रस्त झाड किंवा रोपे काढून किडीसह नष्ट करावी.
- झेंडू या सापळा पिकाची लागवड करावी. (१०० झाडे / एकर किंवा मिरचीच्या १८ ओळींनंतर १ ओळ). झेंडूची रोपे ४५ दिवसाची लावावीत.
- फळ पोखरणाऱ्या अळीच्या सुरवातीच्या अवस्थेमध्ये एचएनपीव्ही २५० एल ई प्रति हेक्टर संध्याकाळच्या वेळेस फवारल्यास प्रभावी नियंत्रण होते.
- ट्रायकोग्रामा या परोपजिवी किटकाची ५०,००० प्रौढ / एकरी / आठवडा या प्रमाणात फुल धारणेपासून ते पीक काढणेपर्यंत सोडावे.
- निंबोळी पेंड @ १०० किलो प्रति एकरी या प्रमाणात दोनदा (रोप लावतेवेळी व त्यानंतर एक महिन्यांनंतर) विभागून द्यावी.
- इमिडाक्लोप्रिड ७० डब्ल्युएस @ १०-१५ मिली किंवा थायामिथोक्झाम ७० डब्ल्युएस @ ३० एफ एस @ ७ मिली प्रति किलो बियाणे बीजप्रक्रिया करावी.
- निंबोळी अर्क ५ टक्के प्रति १० दिवसाच्या अंतराने फवारल्यास प्रादुर्भाव कमी होण्यास मदत होते.
- मिरचीवरील फुलकिडे, मावा आणि पांढरी माशी: या रस शोषण करणाऱ्या किडींच्या व्यवस्थापणासाठी फिप्रोनील ५ एससी २० मिली किंवा स्पिनोसेंड ४५ एससी ३.२ मिली १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.
- फळ पोखरणारी अळी: क्लोरॅन्टॅनीलीप्रोल १८.५ एससी ३ मिली किंवा फ्ल्युबेंडामाईड ३९.३५ एससी २ मिली किंवा इमामेक्टीन बेन्झोएट ५ एससी ४ ग्रॅम किंवा स्पिनोसेंड ४५ एससी ३.२ मिली १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.
- कोळी: स्पायरोमेसीफेन २२.९ एससी ८ मिली किंवा प्रॉपारगार्ईट ५७ ईसी ३० मिली १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

(संपर्क: +९१ ९४२०४५९८०८)

